

Bert Brouwer

Geboren 1932

1947 tot 1949 leerling Brood en Banket

Een vergeelde foto uit 1949. Achttien leerlingen in het bakkerstenuer, met links een jonge kerel in een witte jas. Meneer Stallen. Zijn naam valt nog wel eens. De jongen in de zwarte trui heet Luppes en heeft nog trekharmonica gespeeld op het 75 jarig bestaan. Bert Brouwer, - voor zijn medeleerlingen Bart - (derde van rechts bovenste rij) kreeg op 1 april 1947 zijn eerste rapport:

"Rapportboekje omtrent de vorderingen, de vlijt en het gedrag van den leerling: Lambert Johannes Brouwer Schoolnummer 512. Gekozen ambacht: bakker."

Er waren rond de 600 leerlingen op school. Het schooljaar begon op 1 april.

Radenburger tegels

"Mijn vader had een bakkerij in Babberich. We hadden een ouderwetse oven met Radenburger tegels (=speciale gebogen tegels), waar roggebrood in werd gebakken. Ik herinner me nog dat de voorkant van die oven voor het bakken helemaal werd dichtgesmeerd met roggebrooddeeg. Zo ben ik in het bakkersvak terechtgekomen. Ik was zeven toen de Duitsers bij ons de grens overtrokken. In de oorlog lag het onderwijs plat. Daardoor heb ik acht jaar over de lagere school gedaan, voor ik naar de ambachtsschool in Arnhem ging. Het was direct na de oorlog en er zat een leerling uit een weeshuis en een joodse jongen, die geen familie meer had in de klas.

's Morgens ging ik om kwart voor zeven met de fiets naar school. In het begin was de Westervoortse brug nog gebombardeerd en moesten we over de schipbrug. Dus naar beneden van de dijk door de weilanden. De fietspaden waren slecht. Ik weet nog wel dat ik een keer mijn band helemaal aan flarden gereden heb. Soms stonden we expres met twintig, dertig man te wachten totdat de brug eruit ging, omdat er een schip aankwam! Dan kwamen we twintig minuten te laat. We melden ons bij de conciërge, die dan weer een briefje moest schrijven.

Brood bakken

Meneer Stallen haalde er meteen de jongens uit die thuis een bakkerij hadden, want die wisten er natuurlijk van de hoed en de rand. De praktijkles was helemaal ingedeeld. Een leerling was ovenist; een had vuile was (afwas); een zorgde voor het magazijn; een voor de kassa, die moest ook rond om ordertjes bij de leraren op te halen. De rest bakte brood. Die taak hield je de hele week. We begonnen om acht uur, want je hebt minstens drie en half uur nodig om het brood gaar te krijgen. Kilo's bloem mengen en dan brood maken. Omdat ik links was had ik de grootste

moeite met garneren. Op linkshandigheid stond vroeger de doodstraf. Ik heb er een abominabel handschrift aan over gehouden.

Kassadienst

De oven was niet zo modern als tegenwoordig. Drie jaar voordat ik er kwam, hebben ze hem in de vakantie aan laten staan. Toen is de oven zo heet geworden dat hij helemaal rond getrokken was. Achter de oven zat de stoppenkast, maar daar konden ze niet meer bijkomen. Met lange vuurtangen uit de smederij werd hij uitgezet. De oven moest gesloopt worden. De nieuwe oven had geen fijne bakaard. Thuis was ik dat anders gewend. Ik hielp mijn vader al jaren in de bakkerij.

Toen ik op school een keer kassadienst had, ging het mis. We kregen weinig te proeven. Misschien wel omdat het kort na de oorlog was. Maar we wilden toch wel 'ns een keer een broodje hebben. Aan het eind van de middag kwam ik zestig bestelde broodjes tekort. Dat was een probleem! De directeur, meneer Covens en de onderdirecteur meneer Hes - een klein dik kereltje - kwamen eraan te pas. Een voor een moesten we naar binnen. Toen ik aan de beurt was, kreeg ik meteen te horen: "O, jij hebt er ook een stuk of vijf zes opgegeten." Ik zei; "meneer ik heb geen een broodje opgegeten." "Dat zeggen ze allemaal, maar eentje heb je er toch wel gehad?" Ik hield voet bij stuk: "Meneer, toevallig heb ik er geen eentje gehad." Wie wel gegeten had, werd drie dagen geschorst.

Toen meneer Stallen jarig was versierde ik voor hem een doos met vijftig sigaren bij een oom van me die een café had in Westervoort. Tabak was toen nog op de bon. De andere docenten waren jaloers op Stallen met z'n grote doos sigaren!

Stelen

Onze jassen hingen in de gang. Ik had altijd zo'n zes à zeven gulden bij me, voor het geval er onderweg iets zou gebeuren. Dat was behoorlijk veel geld voor die tijd. Op een keer was mijn portemonnee eruit gestolen. Ik moest bij meneer Covens komen, die vroeg waarom ik zoveel geld bij me had. De dader is niet gevonden, omdat iedereen door die gang liep.

Leraren

Boetseren en handtekenen hadden we van meneer Borgedijn, bijgenaamd Rooie Chris. Rekenen en taal werd gegeven door Visser en Fischer. Omdat we eerder begonnen, mochten we ook eerder naar huis. Dat was om vijf uur. De ingang was toen nog aan de Boulevard Heuvelink. Aan de linkerkant was de fietsenloods. Daar mocht je niet fietsen. Er was niemand, dus stapte ik wel op de fiets. Daar stond meneer de Groot, een lange man die houtbewerking gaf. Hij wilde dat ik zaterdag terug kwam om te vegeen. Zo streng waren ze toen!

Ik kon heel gemakkelijk leren, als ik het een keer gezien of gehoord had, vergat ik het niet meer. Met het 125 jarig bestaan, liet ik de directeur mijn rapport zien. Hij zei: Meneer Brouwer, u hoorde helemaal niet thuis op deze school! In die tijd zag men het belang van studeren niet in. Tot 1960 ben ik in het bakkersvak gebleven, toen zijn we een textielzaak in Twello begonnen en later werd ik vertegenwoordiger in textiel. Dat heb ik twintig jaar gedaan. Ik heb nog geprobeerd om vertegenwoordiger te worden voor Decora in Arnhem, een bedrijf in bakkersbenodigdheden. Vanwege mijn lage opleidingsniveau, wilden ze me niet hebben. Later heb ik een eigen textielgroothandel in Amsterdam gehad.